

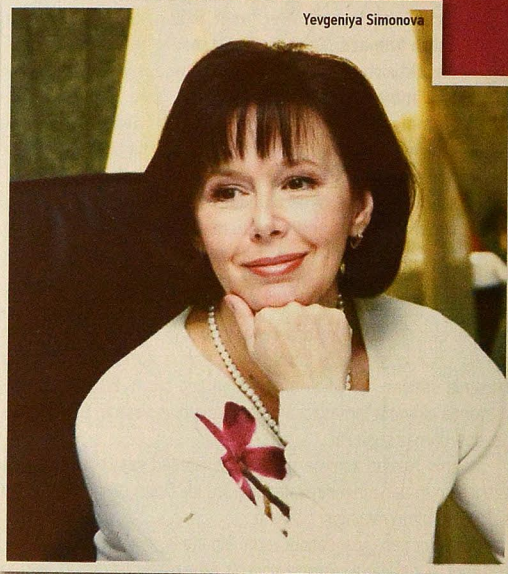
Tolstoyu sevan Yevgeniya Simonova

Tamaşadan əvvəl yarım saat vaxt ayırmışdı müsahibəyə. Onun iştirak etdiyi "Rus romani" səhnə əsəri V.Mayakovski adına Moskva Akademik Teatrının Bakı qastrolunun programında ikinci tamaşa idi. Əvvəlcə onu deyək ki, noyabrın 17–20 tarixlərində S.Vurğun adına Rus Dram Teatrında baş tutan qastrol programı çox diqqətlə tərtib olunmuşdu – mərhum rejissor Sergey Arçibaşevin quruluşunda truppenin teatrlarla rekord sayda görüşünün səbəbinə çevrilən N.V.Qoqolun "Evlənmə" adlı tamamilə qeyri-adi hadisəsi ilə Mindauqas Karbauskisın səhnə hallında Maryus İvaşkyaviçusun "Rus romani" tarixi-bioqrafik dramı teatrın ənənələrə sadıqlıqla müasir tendensiyaları uzlaşdırmaq üzərində qurulan məqsədyönlü fəaliyyəti barədə kifayət qədər aydın təsəvvür yaratdı. Hər tamaşası iki gün təqdim olunan qastrol günləri Bakı teatrları üçün əsl bayram, moskvalı teatr xadimləri üçün əsl hazırlıq, diqqətli, hassas, tələbkar və minnətdar tamaşaçılarla daha bir gözəl görüş kimi yadda qaldı.

“Səhnə əsərləri haqqında təəssürlərə gəlincə isə deməliyəm ki, "Evlənmə"nin növbəti yozumunda hər bir incəsənət təzahürünün mütləq keyfiyyəti olan sezilməz aydınlıq prinsipi çox nəfis şəkildə idisə, aktyorların ifa tərzində yekdil ansambl yanaşması, klassik əsərə klassik baxış bucağı çağdaşlıq ovqatını da diqqətdən kənar qoymamışdısa, "Rus romani" L.N.Tolstoyun şəxsiyyətindəki yaradıcılığının və yaradıcılığında şəxsiyyətinin tədqiqatı və son dərəcə özünəxas sənədlənməli bədii təcəssümü olmaq etibarilə mürəkkəb və birmənalı təəssürat doğurmayan tamaşalardandır.

Bu tamaşada, yaqın ki, ədəbi materialın ruhuna uyğun hər bir səhnə ayrıca bir mini tamaşa, hər bir aktyor isə müvafiq hallarda müstəqil monotamaşa təsirindədir. Və bu mini-monolar arasında Levin – Afayya Mixaylovna tandemi ilə Sofya Andreyevna Tolstoyanın iştirakçısı olduğu bütün səhnələr xüsusi parlaq təəssüratı ilə fərqləndi.

Mədəniyyət.AZ dərğisinin budəfəki həmsöhbəti "Rus romani"nda həyat yoldaşı Lev Nikolayeviç Tolstoyun ruhundan özünün onun həyat romanındakı yerini müəyyənləşdirməyi, bu obrazı da təamamlamağı təkidlə xahiş edən Sofya Andreyevna Tolstoyaya ro-

Yevgeniya Simonova

lun ifaçısı Rusiyanın xalq artisti, SSRİ Dövlət mükafatı laureatı, "Vətənə xidmətə görə" IV dərəcəli ordenin sahibəsi Yevgeniya Simonova 60-dan çox filmə ən müxtəlif kinoobrazlara öz möhürünü vurmaqla təkrarsız sovet kinosunun simalarından biri kimi tanınır. Təsəffüfi deyil ki, onun adı çəkiləndə kinomanlar və sovet kinosunu dəyərləndirənlərin gözlərini qarşısında "Döyüşə yalnız "qocalar" gedir" ekran əsərindəki Maşa Popova, "Afonya"dakı Katya Snegiryova, "Adi möcüzə"dəki, Şahzadə qız, "Məktəb valsi"ndəki Dina Solovyova, "Dostoyevskinin həyatından iyirmi altı gün"dəki Anna Qriqoryevna Snitkina, "Rafferti"dəki Cil Hart, "Naməlum adamın hekayəsi"ndəki Anna Fyodorovna, "Arbat uşaqları"ndakı Sofya Aleksandrovna, "Nöqtələr"dəki Kira Georgiyevna və digər maraqlı kinopersonajlar canlanır. Aktrisanın ayağı ötən ilədək çəkiliş meydançalarından kəsilməyib. Amma belə intensiv kinokaryera onun böyük məsuliyyət tələb edən teatr yaradıcılığına qətiyyətlə mane olmayıb və hətta fəaliyyətinin hər iki qolu eyni qüvvə ilə öz missiyasını

"Rus romani" tamaşasından

yerinə yetirməkdədir. Y.Simonova 40 ildən bəri çalışdığı Mayakovski teatrında və Moskvanın "Sovremennik", "Taçanka" kimi teatrlarında, televiziya teatrına 40-dək klassik və müasir pyeslərdə aparıcı rolların ifaçısıdır. Elə söhbətimizin məqamlarından biri də bu işgüzarlıq, zəhmətsevərlik, yaradıcı axtarışlardan usanmamaq cəhətləri ilə bağlı oldu. Rus Dram Teatrında onun üçün ayrılmış qrim otağında görüşdük. Tamamilə sadə görkəmdəki aktrisa söhbətimiz bitən kimi səhnə görünüşü ilə məşğul olmağa başladı. Rəvan fikir mübadiləsi şəklinə keçən söhbətimizin başlanğıcı isə belə oldu:

– **Bakıda bir neçə il əvvəl də olmusunuz. Təəssürləriniz necədir?**

– Bəli, artıq ikinci dəfədir ki, Azərbaycandayam. Birinci dəfə 15 il əvvəl teatrımızın "Kruq" tamaşasını gətirmişdik. Heydər Əliyev də tamaşaçılar arasında idi. Bu elə bir faktıdır ki, unutmaq mümkün deyil. Ümumiyyətlə, Bakı bizi çox yüksək səviyyədə qəbul etmişdi, tamaşamız da əla keçmişdi, tamaşaçıların marağı da arzulanan səviyyədə idi. Ona görə ikinci dəfə bura gəlməyi çox arzulayırdım və səbirsizliklə gözləyirdim. Bakı isə daha da gözəlləşib. Yenidən qonağınız olmaqdan çox məmnunam...

– **Biz də sevimli aktyorlarımızla görüşə həmişə şadiq... Azərbaycanın teatr və kino xadimlərindən kiminlə tanışlığınız, bizdəki bu sahələr haqqında hansısa məlumatınız varmı?**

– Teatr və kino incəsənətinin, aktyor və rejissorların haqqında məlumatım, təəssüf ki, çox azdır. Baxmayaraq ki yaradıcılığımın, ömrümün böyük bir hissəsi xalqlarımız arasında əlaqələrin sıx olduğu sovet dövrünə aiddir. Yalnız qayınatam, görkəmli bəstəkar Andrey Eşpayın Polad Bülbüloğlu ilə yaradıcılıq münasibəti sayəsində bəzi bilgilerim var. Hətta "Azərbaycanfilm"də nəinki çəkilməmişəm,

heç sınaq çəkilişlərinə də dəvət olunmamışam. Halbuki, məsələn, "Özbəkfilm"də iki filmə çəkilməmişəm...

– **Əvəzində bizim aktyorumuz Ötkəm İsgəndərovun əsas azərbaycanlı obrazını canlandırdığı "Naqqal" filmində və Maqsud İbrahimbəyovun ssenarisi üzrə çəkilmiş "Truskavetsə kim gedəcək?" ekran əsərində çəkilmişiniz...**

– Bəli. O günləri məmnunluqla xatırlayıram. Ötkəm İsgəndərovu Yevgeni Matveyevın ən yaxşı tələbələrindən biri hesab edirəm. Maqsud İbrahimbəyov isə ən sevimli müəlliflərimdəndir. Bizim kursun diplom işi də onun pyesinin tamaşası ilə əlamətdar olmuşdu, "Təmas" əsərini qoymuşduq, təəssüf ki, mən həmin tamaşada iştirak etmədim, amma prosesin müşahidəsi çox maraqlı idi.

– **Sizin ilk kino obrazlarınızın qonşuluqda yaşayan xoşsəməli qız təəssüratı başlıqlayır. Belədir, yoxsa bu mənim sifə subyektiv təəssüratıdır?**

– Yox, yaqın ki, həqiqətə uyğun təəssüratdır. Amma ələ dövrlərim də olub ki, hansısa çərçivələrdən kənar adlamaq istəmişəm, bu təəssürata tam əks qızları da canlandırmışam.

– **Bəs adi həyatda necə olmusuz?**

– (gülürək) Na bilim... Bu elə çoxdan olub ki, əməlli-başlı xatırlamıram adi həyatda necə olduğumu...

– **Ən çox sevilən kinorollarımızdan biri sovet kinosunun "inci"lərindən olan "Adi möcüzə"dəki şahzadə qız obrazıdır. Adi möcüzəyə inanırsız?**

– Ümumiyyətlə, yox. Mən daha çox həyatın özünün, onun ayrı-ayrı təzahürələrinin möcüzə olduğuna inanıram; məsələn, Azərbaycanın rəmzlərindən biri hesab olunan nar meyvəsinin özü əsl möcüzədir. Təbiətə materialist olduğuma görə fərz edilən möcüzələrə inanmı-

"Adi möcüzə" filmindən

ram... Yəqin ki, bu, alim ailəsində dünyaya gəlməyimlə bağlıdır. Bir də musiqi müəlliminin sözü möhkəm yadımda qalıb – mən musiqini çox sevirəm, amma nədənsə musiqi dərsləri ilə məşğulluq heç ürəyimcə deyildi, onda müəlliməm deyirdi ki, Jenya, həyatda möcüzələr olmur. O vaxtdan mən əxz elədim ki, hər şey yalnız zəhmətlə əldə edilə bilər.

– Teatr necə, sizcə, möcüzədir?

– Hərdən bu sahədə dahşətli mənzərə ilə rastlaşmaq mümkündür. Əlbəttə, bir başəri təzahür kimi, bu sənətin ilkin formalarının indiki şəklinə kimi inkişafının fərqi varanda, şübhəsiz ki, teatr əsl möcüzədir. Və zaman-zaman müasir texnologiyaların teatrı kölgədə qoyacağı haqqında söhbətlər gündəmə gəlsə də, biz yeniliklərdən faydalansaq da, teatrın dayaqları bundan qətiyyən laxlamır və heç vaxt laxlamayacaq. Çünki teatr incəsənət növləri arasında ən həyatı və ən canlıdır. Eynilə insan yaşamında olduğu kimi hər şey indi və burada baş verir. Əlbəttə, söhbət peşəkarların meydana qoyduqları yüksək sənət nümunələrindən gedir. Təəssüf ki, elə hallar da var ki, həmkarlarımıza görə xacalat hissi keçiririk. Amma yaxşı ki, mənim təcrübəmdə belə xoşagəlməz situasiyalar az olub. Artıq üç ildir Vladimirdə keçirilən teatr festivalının münsiflər heyətinin üzvüyəm. Bu missiya son dərəcə ürəyimcədir, çünki çoxlu maraqlı müşahidələr etməkdəyəm – orda teatr xadimləri işlərinə tam fədakarlıqla yanaşırlar.

– Qardaşınız Yuri Vyazemskinin aparcısı olduğu "Umnitsi i umnik" verilişini, onun efir mədəniyyətini çox bəyəniyəm və mənə çox maraqlıdır ki, onun sizin rollarınız haqqındakı rəyi, təəssürü necədir?

– Əvvəla, ikinci kursda olanda Vaxtanqov adına teatrda həcmcə kiçik ilk rolumu oynadığım tamaşada Yura mənim ilk tamaşaçım idi. Hatta o vaxt ailə üzvləri üçün dəvətnamə, bilet əldə etmək imkan-

sızlığında qardaşım bütün iş-gücünü təxiyə salıb dostu ilə birlikdə tamaşaya düşə bilmişdi. İkincisi, Beynəlxalq Münasibətlər İnstitutunun aspiranturasında oxuya-oxuya isə Şukin adına Teatr Məktəbinə daxil olmuşdu. Yarım il orda təhsil alandan sonra söylədi ki, yox, deyəsən fövqəladə istedadım yoxdur, ortabəbliq isə mənlük deyil. Və teatr məktəbini atdı. Demək istəyirəm ki, Yura teatr, aktyorluq aləminə o qədər də yad adam deyil və həmişə tamaşalarımın hamısına gəlib baxmağa çalışır. Aktyorların və aktrisalərin yaradıcılıq yolu iki cür olur – bəziləri dərhal zirvəyə qalxırlar, bəziləri isə o zirvəni tədricən fəth edirlər. Mən ikincilərə aidəm; bürmələrim də olub, uğursuzluqlarım da, sarsıntılarım da... Və Yura bütün bu mərhələlərimi müşahidə edib, bacardığı qədər dəstək verib mənə... Bizim teatrın çox maraqlı bir tamaşası var idi – "Üç hündürboylu qadın". O tamaşanın birinci aktında mən 92 yaşlı qarıni oynayırdım, öz yaşım isə 50-yə yaxın idi. Məşqlərim çox çətinliklə alınır. Hansısa anda 84 yaşında insultdan dünyasını dəyişən nənəmiş haqqındakı xatirələrim bu roluma təsir etməyə başladı. Yura tamaşadan sonra mənə demişdi ki, həmin obraz səhnədə olduğu müddət ərzində sanki nənəməzi görmüş, hətta üşənib də... Nənəmizin vafatından kifayət qədər çox vaxt ötməsinə baxmayaraq, görünür, mən onun son günlərinin davranışının ən qabarıq detallarını canlandırabilmişdim. Əlbəttə, obrazımdan bir qədər fərqli, nənəm çox işıqlı adam idi, Stalin repressiyasına məruz qalmış ailənin qismətinə düşən bütün məhrumiyyətlərə və stresslərə rəğmən içindəki işığı, insanpərvərliyi qətiyyən itirməmişdi. Mən də bu cəhəti personajıma ötürməyə çalışmışdım və Yuranın təəssürü, əlbəttə ki, fəaliyyətimə çox yüksək qiymətdir.

– Bakıda təqdim etdiyiniz "Rus romanı" tamaşasının ərsəyə gəlməsinin özəllikləri barədə nə deyə bilərsiniz?

– Tamaşanın rejissoru Mindaugas Karbayskis özünü Litva əsilli

rus rejissoru hesab edir, çünki Rusiya rejissorluq məktəbini keçib, Fomenkonun talabası olub, Moskvanın bir çox teatrlarında tamaşalar qoyub. Buna görə iş prosesində fərqli yanaşma hiss olunmurdu. Deməliyəm ki, onun üslubuna çox yaxınam. Pyesi oxuyanda mənə çox güclü təsir etmişdi – müəllifin, Maryus İvaşkyaviçusun mövzunu bu dərəcədə dərinlən duyması doğrudan da valehedicidir.

– İvaşkyaviçusun ədəbi materialı tədqiqat işi təsiri bağışlayır...

– Bəli, elədir... Bu tədqiqatın ön planında Tolstoy şəxsiyyətinin dayanması da tam təbii, çünki onun yaradıcılığını şəxsiyyətindən ayrı təsvir etmək mümkün deyil. Tolstoyun bütün həyatı özünün yazdığı romandır sanki. Üstəgəl sırf müəllifin təqdimatında olan Anna Karenina xətti əsərə marağı bir az da artırır. Tolstoy mənim sevimli ədibimdir. "Anna Karenina"-ni dəfələrlə oxumuşam və bu əsər üzrə antreprez teatrında "Annanın etirafı" adlı monotamaşam da olub. O tamaşam Annanın daxili monoloqları əsasında həyat yoldaşım Andrey Eşpayın çox maraqlı ideyasının təzahürü idi. Mahiyyətcə Anna Karenina Tolstoyun özüdür – hər ikisi prinsipcə mümkünsüz mütləq xoşbəxtlik axtarışındadır. Bundan başqa, nə kinoda, nə televiziya, nə də teatrda Tolstoyla təmasım olmayıb.

– Amma "Dostoyevskinin həyatından iyirmi altı gün" çoxseriyalı televiziya filmində onun həyat yoldaşını canlandırdığınızı nəzərə alsaq, klassik ədəbin xanımı obrazında çıxış etməyiniz ilk dəfə deyil...

– Bəli... Anna Qriqoryevna Snitkina obrazını canlandırmaq da, təbii ki, maraqlı və qürurverici hadisədir. Belə bir fakt var ki, 34 yaşında dul qalan Anna Qriqoryevnadan niyə təkrar ailə qurmamasının səbəbini soruşanda deyibmiş mən Dostoyevskinin ömür-gün yoldaşı olmuşam, onu isə yalnız Lev Nikolayeviç Tolstoy əvəz edə bilərdi, Tolstoy isə həmin vaxt evli idi...

– Yeni hansı rollarınız gözlənilir?

– Hazırda tamaşaçılara təqdim olunacaq təzə işim yoxdur. Amma bu məni qətiyyən məyus etmir. Ömür boyu gərgin işləmişəm, bütün şəxsi həyatım qastrollar, məşqlər, çəkilişlər arasında tapdığım macallardan ibarətdir. Əlbəttə, bu çox xoşbəxt həyatdır – ayırı-ayrı nikahlardan iki qızım, üç nəvəm var. Həyatım boyu aldığım mənavi hədiyyələrə görə təleyimə yalnız minnətdar ola biləyəm. Belə hədiyyələrim isə az olmayıb. Karyerəmlə bağlı da yalnız onu deyə bilərəm ki, aktrisa kimi də çox xoşbəxtəm. 40 ildən çoxdur bu sənətdəyəm. Bir çox aktrisa rəfiqələrimdə müşahidə etmişəm ki, yaşları çoxaldıqca işləmək həvəsləri də artır. Yəqin ki, imkanların tam realizə olunmamasından irəli gəlir. Özüm haqqında bunu deyə bilmərəm. "Avqust Oseyç qraflığı" və "Rus romanı" tamaşalarını əsl hədiyyə hesab edirəm – bu yaşda iki irihəcmli rolda məşğul olmaq böyük xoşbəxtlikdi.

– Bəs həyat yoldaşınız Andrey Eşpayın yaradıcılıq perspektivində nə var?

– Hazırda iki ssenari yazır. Amma hələ ki onların kino hadisəsi kimi gerçəkləşəcəyi haqqında bir söz deyə bilmərəm. Çünki bildiyiniz kimi, dövrümüz elədir ki, yaradıcılığı reallaşdırmaq təkəmə bu potensiyala malik insanlara deyil, həm də və hətta daha çox lazımı dairələrin yaxınlarına nəsib olur, təəssüf ki... Başqa sözlə, istedad

azdır, gərəklə maliyyə və tanış tapmaq bacarığın da olsun... Amma çox yaxşı emalatxanası var – layiqli yetirmələri kifayət qədərdir.

– Sovet dövründə çəkilmiş çoxseriyalı filmləri indi serial adlandırırlar. Sizcə, bu düzgündür?

– Sovet dövründə çəkilmiş çoxseriyalı televiziya filmlərini serial adlandırmağı düzgün hesab etmirəm. Serial tamam ayrı janrdır. O filmlər isə məhz çoxseriyalı filmlərdir, buralar qarışdırmaq olmaz...

– Belə intensiv teatr, kino, teleyaradıcılıq yolu, şübhəsiz ki, kuryozlarsız ötürməyib. Ən son və ən parlaq olanını xatırlayırsınız?

– Ən son kuryozu xatırlamıram. Amma ən parlağı, təbii ki, yadımdadır. Bu, Mariya Stüart rolunda çıxış etdiyim tamaşa ilə bağlıdır. Mariya Stüartın edam səhnəsində ittihad hökmünü oxuyan aktyor nədənsə "boynu vurulsun!" əvəzinə "asılsın!" söylədi. Bütün tərəf-müqəbillərim, səhnə arxasında son kiçik monoloqumu deməyə hazırlaşan mən də təəccübdən donub-qaldım. Amma vəziyyəti mütləq xilas etmək lazım idi. Və mən improvizə edərək monoloqumu bu sözlərlə bitirdim: "Xahiş edirəm, asılmaq cazasını boynu vurulmaqla əvəz edəsiniz...". Dönüb edam gilyotininə tərəf gedəndə rəfiqəmi oynayan aktrisa yavaşca zarafatla soruşdu ki, nə əcəb məhkəmədən güllələnmə istəmədin...

– Maraqlı söhbətə görə çox sağ olun, ümid edirəm ki, nə vaxtsa yenə görüşərik...

– Mən də sizə minnətdaram və Bakı tamaşaçıları ilə yenidən görüşmək istəyirəm. ♦

Samira Behbudqızı

"Rus romanı" tamaşasından